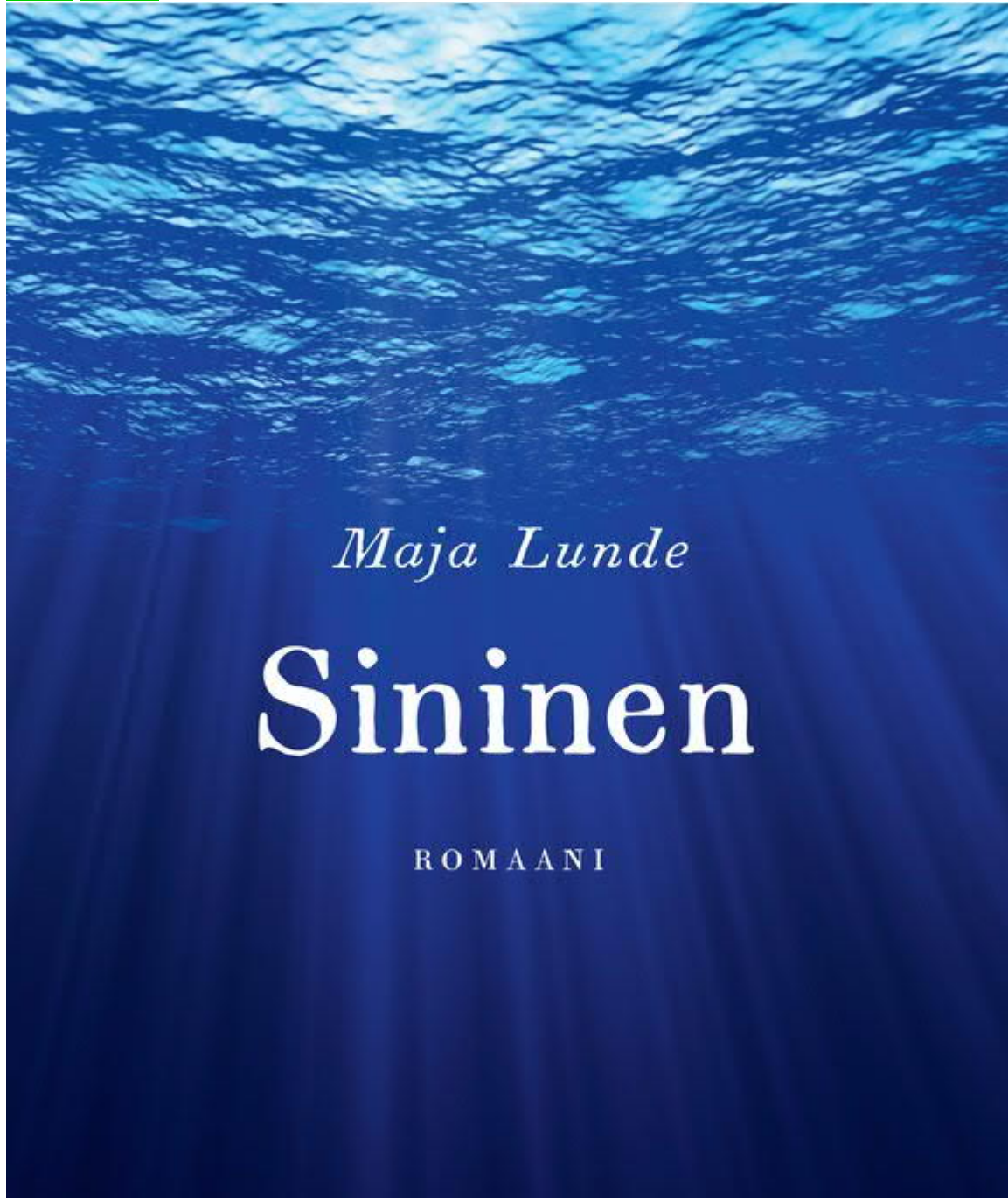

Maja Lunde: Sininen

[PM/31 ADMIN](#)

Ilmastonmuutoskertomuksia: Eurooppa nyt ja kohta – MARJATTA RIPSALUOMA (25.8.2019)

Kun kirjoitin täällä Maailmankirjoissa Maja Lunden [Mehiläisten historia-romaanista](#) (Tammi 2016), en tiennyt vielä että kirjailija kirjoittaa jatkoa, saati että hän suunnittelee peräti kvartettia eli neliosaista sarjaa. Romaania lukiessani tajusin, että mehiläisistä pölyttäjät vaikuttavat kaikkeen elämään maapallolla.

Lunde on kirjoittamassa ekofiktiota ja siitä tulee otos todellisuutta joka on jo täällä. Ainakin osittain.

Tiesin jotain mehiläisistä, koska perheelläni oli pari mehiläispesää vuosikymmeniä sitten. En ollut tullut ajatelleeksi että on olemassa vesimaita ja asun yhdessä sellaisessa. Huomasin kyllä jos mehiläisille sattui kuiva kesä. Ne tuottivat vähemmän hunajaa kuin vaihtelevasäisenä kesänä.

Ilmaston muuttumisesta on tiedetty jo kauan, ihmisten osuudestakin on varoitettu jo 1900-luvun alussa.

Hiilidioksidi ja metaani ovat pahoja kaasuja, ilmasto on kaoottinen ilman niitäkin. Sen takia ihminen voisi ruveta olemaan ihmisiksi.

Mehiläisten historiassa oli useampia tarinoita, joissa kuljettiin mantereiden ja aikakausien läpi. Tulevaisuutta edustaa Kiina ja sen ihmistyövoima, jota tarvitaan mehiläisten työn tekijäksi, pölyttäjäksi. Historiaa edustaa englantilainen kauppiaan perhe, joka myös pitää mehiläispesää. Keksivät lisäksi olkipesän. Sellainen on isoisan kotitalon pihalla, ei kyllä enää käytössä.

Romaani oli fiktiota eikä pamfletti. Tarinoissa oli kaikenlaisia ihmisiä. Lunde kietoi vain tarinat yhden elämää ylläpitävän otuksen ympärille.

Sinisen kansi kertoo kvartetin toisen romaanin teeman: vesi. Se on myös päähenkilön, norjalaisen ilmastoaktivistin Signen valtamerikelpoisen laivan nimi.

Laivalla on tärkeä rooli *Sininen* -romaanin kummassakin kertomuksesta, jotka etenevät rinnakkain. Signen ja erään Norjan vuoristojoen ja jokivarren tarina on suunnilleen tätä aikaa, 2017, toinen tarina kertoo Davidista ja Lousta, isästä ja tyttärestä, ja pakolaisleiristä jossain päin Ranskaa vuonna 2041. Ranska on tyhjä ja autio. Se on kuuma ja kuiva, kun ei ole satanut aikoihin.

David ja Lou-tyttö löytävät laivan hylätyn talon pihalta. Joki tai kanava on kuiva. Pakolaisleirin työntekijä Marguerite pääsee salaisuudesta osalliseksi. Laiva asetetaan uoman pohjalle odottamaan sadetta.

Ranskan tarinasta mieleen nousee television dokumentin kuva jostain päin Afrikkaa. Siellä ihmiset pyrkivät maasta pois, koska lämpö alkaa olla yli 50 asteen. Jos olisikin jotain tekemistä, niin siinä kuumuudessa ei enää jaksa tehdä mitään. Vesi on höyrystynyt pois.

Ihmisyhteisöistä

Lunde osaa kertoa ihmisten tavasta toimia yhdessä. Homo sapiens on sosiaalinen eläin. Näissä kahdessa romaanissa kerrotaan selvästi ongelmasta, johon tarvitaan nopeasti ratkaisu. Työ on sosiaalinen liima, jolla ihmisistä tulee yhteisö. Voi se silti toimia itseään vastaan. Leirissä ihmiset eivät voi tehdä työtä. Ihmiset eivät voi mennä muuallekaan, koska yhteiskunnat ovat romahtaneet. Kuumuus, nälkä ja jano saavat ihmiset taistelemaan vähästä ruuasta ja vedestä.

Mehiläisyhteisöt vastaavat siitä, että kukista tulee jotain syötävää, mutta niitä voi ajatella myös ihmisyhteisön vertauskuvana. Mehiläisiä on tutkittu aivan samoin kuin muurahaisiakin tai termiittejä. *Sinistä* lukiessani muistin että mehiläisiä kuolee edelleen joukoittain. Amerikkalainen Monsanto ei lopettanut ympäristömyrkköjen tuotantoa, vaan liittoutui sveitsiläisen Bayerin kanssa yhteen ja voi jatkaa myrkköjen myymistä. Edelleen kinataan siitä, että ei ole suoranaisia todisteita siitä, että juuri Monsanto-Bayeriläinen myrkkö tappaa mehiläisiä. Aihetodisteet eivät riitä.

Ajattelin jäätiköiden sulamista Sveitsin alpeilla. Sveitsi on todennäköisesti vielä vesimaa, mutta ei ehkä kovin kauan. Tänä kesänä Ranskan ja Saksan lämpötilat nousivat yli 40 asteen ja pysyivät niissä lukemissa pitkään. Ajattelin Ranskan kanaaleja, joita pitkin Norja-tarinan Signe kulkee etsiessään entisen poikaystävänsä Magnuksen taloa. Ranskan Canal du Midi rakennettiin 1661-1681. Sen rakentaminen oli tärkeää, koska sillä lailla saatiin oikotie Välimereltä Atlantille.

Kukaan ei osaa kuvitella, että vesi saattaa loppua. Laivat jäävät kuivuneen mudan päälle odottamaan sadetta. Sen ei pitäisi olla mahdollista Euroopassa! Mielikuvissa ovat kaapuihin kääriytyneet ihmiset hiekkamyrskyssä jossain Pohjois-Afrikassa.

Sininen kertoo kahden maan ihmisistä, Norjan ja Ranskan, jotka joutuvat kohtaamaan muutoksen. Aikaero on vain 24 vuotta noissa tarinoissa. Vielä ei osata sanoa miten nopea kehitys on.

Norjan tapahtumat ovat yksi syy muutokseen, Ranskan tapahtumat osoittavat mitä sitten tapahtui. Kun toinen vuosi on 2017 ja toinen 2041, voi keskittyä lukemaan. On mahdollista että Ranskan vuosi 2041 ei ole dystopiaa. Norja ja Ranska ovat kumpikin kehittyneitä demokratioita, mitä se sitten tarkoittaakaan.

Kun Norjassa valjastetaan suuri joki, sillä on vaikutuksia myös kauemmas kuin siinä lähinnä olevaan vuonoon. Jotkut haluavat pitää hienon ja vuolaan joen ja joen raakat, toiset taas tahtovat myydä sähköä niin että naapureillekin riittää.

Ranska on rakentanut kanavansa uuden ajan alussa. Se oli valtava urakka. Teollistuminen eteni Euroopassa etelästä kohti pohjoista. Yksi Lunden kuvista on kuvaava ilmaston muuttumisesta: Ranskan kanavan kuivuneessa mudassa on laiva.

Henkilöt

Ranska ja Norja eivät ole hirveän kaukana toisistaan. Kummassakin tarinassa on kyse rakkauskertomuksesta. Norjan Signen ja Magnuksen tarina on pitkä. Tyttö ja poika ovat tunteneet toisensa jo lapsina. Kyläläiset tuntevat toisensa, elinkeinot ovat samoja: vanhoja pohjoiseurooppalaisia maalaiskyläitä. Muutamia eläimiä, vuohia ja lampaita, ehkä kyläseppä, kalastajia, jotka myyvät jokeen nousevia kaloja naapureilleen ja Bergenin asukkaille asti.

Vesi on kylmää ja hyvää, peräisin jäätiköltä. Mutta sitten joku käsittää että voimalaitoksella kylät voisivat ansaita enemmän, saada uusia ammatteja, toimia koko alueen kehittämiseksi. Signe ja hänen isänsä vastustavat suunniteltua voimalaitosta, Magnus ja hänen isänsä taas tahtovat voimalaitoksen.

Siinä on yksi draaman kaari. Toinen on sitten Ranskassa, jonka kuivuus saa entisten kylien ja pienten kaupunkien ihmiset pakenemaan pakolaisleireihin. Ihmiset yrittävät päästä mahdollisimman nopeasti vesimaihin. Leireissä toimii jonkinlainen huolto ja ylläpito juuri ja juuri. Se romahtaa millä hetkellä tahansa.

Pako

Miten ihmisten käy jos joutuu leirille? Kukaan ihminen ei voi valmistautua leirielämää varten. Se on shokki kaikille. Pieni Lou sairastuu saastuneesta vedestä ja oli vähällä kuolla. Ruokaa ei ole enää tarpeeksi. Vettä täytyy säännöstellä kaiken aikaa.

Jotkut ihmiset reagoivat väkivaltaisesti. Kaikki eivät ole väkivaltaisia, mutta heitä on tarpeeksi. David, Lou ja Marguerite lähtevät pakoon. He olivat löytäneet laivan. Sateet eivät ole tulleet vielä, mutta he saavat vähän lisää aikaa. David löytää tulipaloihin kadonneen vaimonsa sijaan uuden rakastetun Margueriten. Sillä tavalla ne kolme ihmistä saavat ehkä lisää elinaikaa.

Norjan vesivoiman merkityksestä Lunde kirjoittaa:

”Oikeastaan vesivoimassa on kysymys alumiinista, sodasta ja kaupankäynnistä, sillä alumiinitehtaat vaativat sähköntuotannon lisäämistä, ja ilman asetuohtantoa kahdeksan alumiinitehdasta kymmenestä menisi konkurssiin. Ihmiset luulevat että tässä kysymys on sähköstä, kouluista, lastentarhoista ja kodeista, mutta oikeastaan kysymys ja aseista ja sodankäynnistä.”

Ranskan leiriin tulee nuoria ihmisiä kauempaakin:

”He olivat kaikki kotoisin Etelä-Espanjasta. Se oli nykyään autiomaata. Kukaan ei jaksanut puhua kovin paljon menneistä ajoista, mutta matkan varrelta ja edellisestä leiristä heillä riitti juttua. Jokainen tarina päättyi nauruun, ikään kuin he olisivat olleet pelkällä pitkällä poikien reissulla. Vain puhuessaan jonossa seisoneesta miehestä he muuttuivat, ja heihin tuli taas jotakin kovaa. He kutsuivat häntä pohjoisen paskiaiseksi, vesipaskiaiseksi.”

Ympäristökriisin myötä ihmisryhmät joutuvat taistelemaan vähästä elintilasta. Väkivalta ympäristön tuhoutumisen jälkeen tuntuu loogiselta. Niinhän viisas ihminen on toiminut aina.

Signe kuljettaa norjalaista jäätä lähellä öljynporauslauttoja. Hän toivoo myrskyä vasten taistelllessaan että lautoilla työskentelevät päättäisivät mennä lakkoon. Että jospa heidän mielestään öljyä on jo porattu riittävästi.

Myrsky on paljon entisiä voimakkaampi ja Signe on jo vanha nainen. Hänenkin tarinansa jää kesken. Hän löytää kyllä Magnuksen, mutta ovatko he olleet liian kauan erossa? Kysymys asettuu myös toisin: onko rakkaus kriisin vallitessa mitenkään enää mahdollista?

Siinä vaiheessa oli vuosi 2017. Nyt on 2019 ja Amazonin viidakko palaa. Ehkä rakkaus ei ole pelkkä symbolinen hyvä, vaan voiman lähde? Mutta kun Amazon ei ole pelkästään jonkun valtion asia, vaan koko maailman.

Suomennoksesta

Katriina Huttunen suomensi *Mehiläisten historian* samoin kuin tämän *Sininen*-romaanin. Hänen suomensa on konstailematonta proosaa, se toimii! Suomennokset ovat niin kovasti tarpeellisia varsinkin kun on kysymys näistä pienistä kielialueista. En minä kouluruotsillani saisi selvää norjasta. Suomennettavaa riittää, ilman kirjoja olisi vaikea elää ja tarvitsemme uusia koska maailma muuttuu.

Maja Lunde: *Sininen*, suom. Katriina Huttunen, Tammi 2019, 350 s.

Marjatta Ripsaluoma on vaasalainen kriitikko.